

Zárójelentés a K 108417-es projekthez (2014-02-01 – 2018-01-31)

Zárójelentésünk egyben egy három évtizedes (1993-tól folyó) OTKA-pályázatokkal támogatott kutatómunka eredményeinek összegzését is jelenti. Kutatásaink lényege: a Szabó Lőrinc szöveguniverzum hozzáférhetővé tétele a további szövegtudományi és elméleti kutatások számára. A Szabó Lőrinc életmű feldolgozásában itt bemutatandó eredményeink nem jöhettek volna létre az OTKA, illetve az NKFIH támogatása nélkül, bizalmukat ezúton is köszönjük. Az elmúlt évtizedekben a magyar irodalomtörténet egyik legkiválóbb alakja, Szabó Lőrinc életművének közzétételét, irodalomtörténeti kontextusba való helyezését vállaltuk fel. Feladatunk kétségtelenül igen jelentős volt. Hiszen az egymástól gyakran eltérő nézeteket valló hazai irodalomtörténeti iskolák egyetértének abban, hogy Szabó Lőrinc a magyar irodalom egyik legjelentősebb költője, aki a huszadik század költészettörténetét nagymértékben meghatározta. Több évtizedes munkánk eredménye, hogy Szabó Lőrinc szöveguniverzuma jelen van a művelt nagyközönség és az irodalomtörténet tudatában.

Áldását munkámra a kezdeteinél Németh László adta: hangsúlyozta a feladat fontosságát, nemzeti értékként kezelését: „Látom, hogy Szabó Lőrincsel foglalkozol. Ő is egyike azoknak, akiket szép csendesen ki akarnak iktatni a köz-emlékezetből. Nehéz, de szép feladat e könnyelmű feledés s bűnös feledtetés ellen dolgozni.” (1966. november 17.); „Örülök annak is, hogy Szabó L.-könyved halad [...] hiszem, hogy a társadalmilag hálátlan téma ebben az esetben is nagy szellemi s mesterségbeli gazdagodással fog járni: hisz a kritikus pályája a tehetsége mellett elsősorban a szegődésétől függ – hogy mire teszi fel magát” (1967. szeptember 15.; lásd: *Németh László élete levelekben*, II. kötet 1042., III. kötet 170.) Gazdaságilag ugyan nem hasznot hajtó a mi kutatómunkánk, mégis a nemzeti kultúra megerősítésével fontos és alapvető szolgálatot végzünk a hazánk számára. „K. L. több évtizedes munkával érte el, hogy Szabó Lőrinc elfoglalhassa méltó helyét a XX. századi magyar lírában, s ezzel módosuljon a magyar költészetről alkotott kép.” (Osztoivits Ágnes, *Heti Válasz*, 2012, augusztus 16.)

Korábban az Osiris kiadóval közösen (Osiris Klasszikusok) sikerült mind a nagyközönség, mind a tudományos kutatók számára elérhetővé tenni a költő által véglegesített műveket (*Szabó Lőrinc összes versei, I–II.* 2000. Második, javított kiadása 2003; *Örök Barátaink, I–II., A költő kisebb lírai versfordításai.* 2002; *Vers és valóság. Bizalmas adatok és megjegyzések,* 2001; *Emlékezések és publicisztikai írások,* 2003; *Vallomások. Naplók, beszélgetések, levelek,* 2008; *Irodalmi tanulmányok, előadások, kritikák,* 2013). Ezzel párhuzamosan a pályázatok során a művek létrejöttének textológiai és a költő életének személyes vonatkozásait is fokozatosan feltártuk. Ezért is nevezzük a pályázatsorozatunkat a kritikai kiadás előkészítésének. Lehetőleg minden olyan mozzanatot begyűjtöttünk és a lehetőség szerint publikáltunk, amelyek a kész művek létrejöttében szerepet játszottak. A teljes

rálátást tekintjük munkánk állandó módszertani feladatának. Minden szövegközlés és publikáció egyben a szöveguniverzum vonatkoztatottságában jelenik meg minden esetben.

Mivel Szabó Lőrinc életműve költészetében vált a magyar és világirodalom klasszikus értékévé, ezért az utóbbi pályázatokban költészetének **teljes** variáció sorozatát célozzuk meg publikálni. Miután ő számtalan alkalommal, öntudattal átírta verseit, ezeknek a variánsoknak a publikálására törekszünk, immár kritikai célzattal. A variációk mellé a kötetekben való szerepeltetést, a versek és kötetek kritikai, majd irodalomtörténeti visszhangját gyűjtjük össze. És mindezeket az MTA Könyvtára Kézirattárával kötött megállapodás szerint egy közösen készülő honlapon jelenítjük meg.

Miután a Szabó Lőrinc Kutatóhely eredeti web-lapján (www.szabolorinc.hu) felgyűjtöttük és felhasználhatóvá tettük a gyűjtés eredményét, a 2010–2013 és 2014–2018-as projektjeink során a gyakorlatban megvalósítottuk a Szabó Lőrinc-versek kritikai kiadásának digitális megjelenítését. Ezt az erre külön rendszeresített (<http://krk.szabolorinc.hu/>) honlapon jelenítettük meg (ezen a honlapon ezen kívül megtalálható a költő fényképekkel gazdagon dokumentált, tudományosan megalapozott életrajza, műveinek és a róla szóló szakirodalomnak a jegyzéke, az MTAKK két gyűjteményi katalógusa, és a költő életében megjelent összes verskötetének és azok nyomdai példányainak digitalizált változata). Kötetenként haladtunk, így 2018-ra készen vagyunk a költő által 1943-ra összefoglalt *Összes versei* kötetének kritikai jellegű feltárásával (*Föld, erdő, isten, Kalibán, Fény, fény, fény, A sátán műremekei, Te meg a világ, Különbéke, Harc az ünnepért* és az 1943-ban publikált *Összes versei* függelékeként megjelent *Régen és Most* ciklus). Vagyis a két háború közötti költői életművének teljes a kritikai gyűjteménye.

A most zárult projektben ebből a *Te meg a világ*, a *Különbéke*, a *Harc az Ünnepért* köteteknek, és az 1943-ban megjelent *Összes versei* függelékeként publikált *Régen és Most* ciklusnak a digitális kiadásai készültek el a <http://krk.szabolorinc.hu/> című honlap számára. E kiadások bevezetői összefoglalják a kötetek keletkezésére vonatkozó történeti tényeket, érintik hatástörténeteit, közlik az egyes versek megjelenésére vonatkozó könyvészeti adatokat, leírják az egyes közgyűjteményekben fellelhető kéziratokat, gépiratokat, illetve korrektúrákat, kiadásuknak az ún. „nyomdai kéziratait” – megadva lelőhelyük adatait –, beleértve a későbbi, még a költő életében megjelent gyűjtemények (*Válogatott versei*, 1934; *Válogatott versei*, 1939; *Összes versei*, 1943; *Válogatott versei*, 1956) közléseit. A kiadások közlik az egyes kötetek kortársi recenzióit, az egyes versekhez kapcsolódó tanulmányokat is. Leírások készültek a költemények kéziratoss és nyomtatott dokumentumairól, s digitális formában hozzáférhetővé váltak ezek reprodukciói, kutatásra alkalmas minőségben, megteremtve az egymással történő összevetésüket a honlapon. E helyen publikálásra kerültek még Szabó Lőrinc visszaemlékezéseinek, a *Vers és valóság*nak a kötetrel, illetve a kötet egyes verseivel kapcsolatos részletei, a korábbi kiadásokhoz képest kiegészített jegyzetapparátussal.

A digitális kiadás összeállításának elvégzett munkaegységei a 2014–2018-as pályázati időben:

- Az egyes kötetek digitális kiadásainak *A kötetről* menüpont alatt megjelenő bevezető tanulmányaihoz a részben más gyűjtemények anyagában megjelenő, szükséges reprodukciók megrendelése.
- A bevezető tanulmányok megírása és a hozzá kapcsolódó forrásjegyzékek összeállítása (385.481 karakter).
- A bevezető tanulmányok képanyagának szkennelése és összeállítása (37 felvétel).
- A kötetek korabeli recenzióinak kigyűjtése, közléseik digitális másolása (156 felvétel).
- A címváltozások jegyzékének elkészítése (3178 karakter).
- A versekhez kapcsolódó dokumentumok digitalizálása 400 dpi TIFF-file formátumban, s azok konvertálása internetes közlés céljából tömörített JPG formátumba (4546 felvétel).
- A képanyag rendszerezése, mappába rendezése az egyes versek dokumentációjának az összeállításához (328 mappa).
- Az egyes versekhez kapcsolódó szakirodalmi szövegek html-textfile formátumba digitalizálása – szkennelés, karakterfelismertetés, kontrollszerkesztés (769.449 karakter).
- A versekhez kapcsolódó dokumentumok leírása, szövegkritikai összevetése (2207 dokumentum leírása 639.848 karakter).
- Az egyes versekhez, illetve a *Vers és valóság* kommentárjaihoz kapcsolódó új jegyzetek írása (452.279 karakter).
- A honlaphoz csatlakozó bibliográfia rendszeres gondozása, bővítése.
- Az egyes kötetek digitális kiadásának html-szerkezetének kialakítása.

A kutatómunkát Kabdebó Lóránt irányításával, állandó konzultációk során Horányi Károly végzi, a digitalizált gyűjtemény elhelyezését a <http://krk.szabolorinc.hu/> honlapon Sajó Tamás készíti.

A honlap látogatottsága folyamatosan növekszik. 2013-ban a honlap letöltött (behívott v. megnézett) oldalainak száma 20.332. A látogatások közül egyszeri: 6508, első alkalmi: 5249, visszatérő 1259 volt. 2015-ben a megkeresések száma a kétszeresére növekedett, letöltött (behívott) oldalainak száma 49.914. A látogatások közül egyszeri: 20.350, első alkalmi: 16.609, visszatérő 3741 volt. 2017-ben a honlap letöltött (behívott) oldalainak száma: 141.027. A látogatások közül egyszeri: 71.846, első alkalmi: 58.870, visszatérő 12.976 volt.

Bárha a pályázat során mi csak a kritikai kiadás előkészítését nevezzük meg feladatunkként, valójában a <http://krk.szabolorinc.hu/> a hazai textológia egyik nagy kísérlete is: hogyan lehet felépíteni digitális formában kritikai kiadást. Olyan honlapot alkottunk, amelyet adaptálni lehet mindegyik, a tudomány világában ismert

digitális kritikai kiadás számára. Három évtized előkészítő munkája és két kolléga színvonalas kutatói és technikai kivitelező tevékenysége egyfajta lehetőség felmutatása az alaposan előkészített kritikai kiadás modern megvalósítására.

Az eddigi gyakorlatunknak megfelelően a honlapon készülő kritikai kiadást pedig kiegészíti projektünkben évente egy-egy újabb füzet a Kutatóhely Szabó Lőrinc Könyvtár című lektorált könyv-sorozatában, amelyet a mostani projekt során visszamenőlegesen elhelyeztünk a <http://krk.szabolorinc.hu> honlapra is (1. Kiss Noémi: *Ki Carl Rothe? Szabó Lőrinc és Carl Rothe kapcsolatának irodalmi térképe*; Noémi Kiss: *Wer ist Carl Rothe? Eine literarische Kartographie der Begegnung zwischen Szabó Lőrinc. Carl Rothe levelei Szabó Lőrincnek. Levelek Szabó Lőrinctől Carl Rothénak*, Miskolc–Wien, 2000; 2. *Szabó Lőrinc Könyvtára. I. Magyar szerzők művei*; 3. *II. Külföldi szerzők művei*, 2004. 4. „A megélt költemény” *Szabó Lőrinc levelezése Bernáth Auréllal és családjával. 1933-1957*, sajtó alá rendezte, az előszót és a jegyzeteket írta Horányi Károly, 2003; 5. *Szabó Lőrinc németországi utazásai. Fekete-erdő és Ulm. Fahrten von Lorenz Szabó in Deutschland. Schwazwald und Ulm*, sajtó alá rendezte Pásztor Imre, a fordításokat készítette Bárczi Katalin. 2004; 7. Dr. Felszeghi Sára: „Álommá zsongul a tücsökzene”. *Szabó Lőrinc betegségei*, 2005; 8. *Szabó Lőrinc környezetének naplói*, válogatta, sajtó alá rendezte és az utószót írta Tóth Mariann, 2007; 9. *Szabó Lőrinc Remarque-fordítása. Vissza a háborúból*. Kabdebó Lóránt, Busku Anita Andrea, Szemán Renáta, Juhász Gábor kísérő tanulmányaival, sajtó alá rendezte: Szemán Renáta és Juhász Gábor, 2008; 10. Franciska Čurković-Major: *Szabó Lőrinc kelet-adriai utazásai*, 2010; 11. Kabdebó Lóránt: *Titkok egy élet/műben. Szabó Lőrinc utolsó versciklusának poétikai és filológiai szembesítése*, 2010.)

A Miskolci Egyetem Szövegtudományi Doktori Iskolájában készülő doktorandusz-disszertációk közlésével pedig éppen a fiatal nemzedék kutatói igyekezetét támogatjuk, segítjük publikációhoz (Szele Bálint: *Szabó Lőrinc Shakespeare-drámafordításai*, Nagy Csilla: *Megvont határok, Tér, táj, én-koncepció József Attila és Szabó Lőrinc 1930-as évekbeli költészetében*; Kemény Aranka: *Szabó Lőrinc prózai művei*; Rutkai Balázs: *Szabó Lőrinc Észak-olaszországi utazásai* [ő, aki a külföldi utazások, emléktáblák és életrajzi kutatások pontos és alapos résztvevője volt, az utolsó ciklus idején nagy veszteségünkre, családi okokból sajnos megvált az Egyetemtől és a projekttől egyként]; Barna László: *Szabó Lőrinc prózafordításai*). Ezekben a dolgozatokban mind az elméleti kutatás elősegítését vállaljuk, a filológiai és az irodalomelméleti kutatás szerves összefonódását segítjük elő. Másrészt a ma kevésbé méltányolt, kevésbé támogatott életrajzi és versgenetikai kutatásokat segítjük megvalósításához. Valamint Szabó Lőrinc és a magyar líra hagyományos műfaját, a műfordítást is hangsúllyal kezeljük. A magyar költészetben ugyanis a műfordítás költőinknek sajátos egyéni műfajaként jelenik meg. Szabó Lőrinc pedig évszázadra meghatározta a műfordítás megvalósításának sajátos módozatait.

Bárha mostani pályázatunkban a lezárult ciklus idejére is évi egy-egy Szabó Lőrinc Füzetet terveztünk, valójában a tervet teljesítve, nem ebben a sorozatban jelentettük meg, illetve szerkesztjük a köteteket, hanem, miként azt már korábban is elkezdtük (lásd Kabdebó Lóránt két kötetét: *Mesék a költőről: Szabó Lőrinc-tanulmányok*, 2011, „Nyílik a lélek” : *Kettős látás a huszadik századi lírában* : Szabó Lőrinc „rejtektútja” 2015.) azok a Ráció Kiadó gondozásában jelennek meg:

- Lipa Tímea: *BABITS Mihály, Egyetemi előadások 1919: Szabó Lőrinc gyorsírási lejegyzései alapján*, Ráció Kiadó Budapest, 295 p., 2014.
- Barna László: „Werther álmai”. *Vers és fordításszöveg Szabó Lőrincnél*. IRODALMI SZEMLE 2018 (1), 36–47.
- Kemény Aranka: *A tökéletes mű. Az átírás, az újraírás példái Szabó Lőrinc prózai életművében*. IRODALMI SZEMLE 2018 (1), 48–60.
- „örök véget és örök kezdetet” címmel az ME Szabó Lőrinc Kutatóhely javaslatára 2017. október 5–6. kétnapos Szabó Lőrinc-konferenciát rendeztünk a Petőfi Irodalmi Múzeumban (az ELTE BTK Irodalom- és Művészettudományi Tanszéke és a PIM szervezésében, a 2018. január 31-ig beérkezett tanulmányokból kötetet szerkeszt 2018-as megjelenéssel a Ráció Kiadónál Kulcsár-Szabó Zoltán, L. Varga Péter és Palkó Gábor szerkesztésében, amely a Szabó Lőrinc-kutatás legújabb eredményeit összegezi. A konferencia és a kötet az 1997-ben megjelent, az *Újraolvasó. Tanulmányok Szabó Lőrincről* konferencia-kötetre rímelt vissza. Az ott még doktoranduszokként szereplő tanítványok ma már a konferencia rendezői, professzorok, tanszékvezetők. A nyitóelőadást Kabdebó Lóránt tartotta, az előadást a kötetben majd publikáló tanulmányban megjegyezte: „A konferencia bevezető előadása a tanulmányt követte, amely az OTKA (K 60204 és folytatásaként K 108417) projektje által támogatott, az MTA Könyvtár és Információs Központ és a Miskolci Egyetem Szabó Lőrinc Kutatóhelyének <http://krk.szabolorinc.hu/> honlapjával összhangban készült a költő halálának 60. évfordulójára, folyóiratban megjelent: ItK 121[2017]/5. 631–658.”
- Kabdebó Lóránt folytatja Szabó Lőrinc versei keletkezésének esettanulmányait most szerkesztés alatt álló kötetében. Benne a tárgyidőben szereplő, az ItK-ban már megjelent tanulmányokkal („*Ahogy lemondok, meg úgy értlek*”: *Illyés Gyula és Szabó Lőrinc összecsengő versei*, IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK 2016: (6) pp. 749–788; „*egy Költő Agya*”. *21. századi kísérlet a 20. századi líra olvasására*, IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK, 2017:(5) pp. 631–658).

Az életrajz kiegészítése több évtizedes sikeres OTKA pályázatok és az első Széchenyi-terv támogatásával az életrajzi dokumentáció. A monográfiákkal párhuzamosan létrehoztam a *Napló, levelek, cikkek* kötetet 1974-ben, amely

önéletrajzi írásokkal és naplókkal együtt teljes életrajzot szimulált. Ezt kiegészítendő az *Érlelő diákevek* című kötetben a pályakezdés átfogó dokumentálását adom a debreceni gimnáziumi évektől első versének a Nyugatban való megjelenéséig. Két kötetben összeállítottam a feleségével volt levelezésüket, ehhez társul a költőnek Horányi Károly által sajtó alá rendezett levelezése Kodolányival és Bernáth Auréllal. Az életrajz kiegészítője még a Szabó Lőrinc Füzetekben doktoranduszom, Tóth Mariann sajtó alá rendezésével megjelent *Szabó Lőrinc környezetének naplói* kötet, benne a feleség naplójegyzeteinek teljessége, és a költő halálát leíró emlékezések. Ezekhez társul a költő OTKA segítségével feltárt külföldi tartózkodásainak dokumentálása: Čurković-Major Franciska összefoglaló könyve (*Szabó Lőrinc kelet-adriai utazásai*, 2010) és emléktábla Dubrovnikban, Abbáziában és Korcsula szigetén; két olasz-osztrák utazással (1924, 1925) és az 1933-as csehszlovákiai út feldolgozásával Rutkai Balázs készülő PhD disszertációja adós. Egy füzet készült még a Titi-tónál végzett fordítói munkálkodás nyaráról (*Szabó Lőrinc németországi utazásai. Fekete-erdő és Ulm*, 2004, az ulmi toronymászása, melyet a németországi Schneider Alfréd kutatott ki számunkra, azóta vándorlegendává vált, már a Duna Televízió egyik műsorában is visszaköszönt) és három emléktábla: a Brünn melletti Macocha szakadéknál, Titiseenél és Avelengónál. Az életrajz dokumentáltsága szükségeli a rengeteg gyorsírásos jegyzet megfejtését, ellenőrzését és további fejtését. Lipa Timea doktoranduszi éveiben OTKA és Széchenyi terv keretében megtanulta a Szabó Lőrinc által használt, és 1920 óta nem oktatott gyorsírást Schelken Pálmától, akinek halála óta ő ennek, a Tóth Árpádra és Kosztolányira is érvényes írásfajtának az egyetlen hazai szakértője. Szabó Lőrinc és a nők életrajzi-poétikai kapcsolódását a magam részéről az életrajz és a poétika szerves részének tartottam. Hosszas „családi-diplomáciai” tárgyalások után jelentettük meg a háborús sérülések után megmaradt Szabó Lőrinc-Korzáti Erzsébet levelezést, *A huszonhatodik év* szerelmi gyászszonettjeinek teljes dokumentáltságával valahai doktoranduszom, Lengyel Tóth Krisztina társaságában. A költő utolsó versciklusának, a *Káprázatnak* poétikáját és életrajzi hátterének egy lehetséges magyarázatát *Titkok egy élet/műben* címmel írtam meg (2010). Horányi Károly könyvnyi terjedelmű tanulmánya az ItK-ban az újabb szemléletű nemzedékek figyelő szemével dolgozza fel a költő sok vitát kiváltott közéleti szereplését. Ezekben a szövegkiadásokban nőtt kiváló textológussá a doktorandusz Kemény Aranka, valamint a sokoldalú dokumentumok technikai egybegyűjtője, Horányi Károly. Külföldi életrajzi kutatásokat ebben a ciklusban is végeztünk: Kabdebó Lóránt Olaszországban (2014. július 12–19.), valamint a Délvidéken (2014. augusztus 1–3.).

OTKA-támogatással eddig 6 helyen állítottunk külföldön emléktáblát Szabó Lőrinc munkásságára utalva. Ezekből példa az Avelengóban (Hafling) felállított:

Méret: 700 x 400 mm

illetőleg a 2015-ben avatott Korzáti emléktábla Hévízen, szülőházán:

Szabó Lőrinc azáltal, hogy művei és a róla szóló monográfiák elérhetővé váltak korábban hagyományos könyv alakban, utóbb pedig digitalizált formában a DIA (Digitális Irodalmi Akadémia, én vagyok a szakértője) és a MEK (Magyar Elektronikus Könyvtár) oldalain, az utóbb általam irányított két OTKA-projekt idején pedig az újabb kutatási eredményekkel összekötve a <http://krk.szabolorinc.hu/> honlapon összegezve megtalálhatók, illetőleg linkekkel átirányítva digitális előfordulásukra, a szakma és az irodalmat értő nagyközönségnek is elérhető költőjévé vált. A kéziratok minősége oly mértékben romlandó, hogy lassan minden kézbe vétel után töredezett papír kerül vissza az archívumok gyűjteményébe. Másrészt az ország és a világ más tájain élő kutatók is hozzájutnak ezáltal az archívumok rejtve őrzött kincseihez.

*

Ezzel, a több évtizedes kutatói projektekről beszámoló zárójelentéssel befejezéséhez érkezett a személyes irányításommal készülő projektek sorozata (ezért is részleteztem visszamenőlegesen a több évtizedes folyamatot). A továbbiakban a Szabó Lőrinc Kutatóhely által kinevelt fiatal kutatóknak szeretném átadni a folytatást, rájuk bízva a feladat oroszlánrészét – ahogy a zárójelentés is jelzi, több olyan kutató pályáját is elindítottunk, akik az életmű további feldolgozásában részt vállalhatnak. A fiatalok munkájában a magam részéről, amíg egészségem engedi, magam is hangsúlyos tanácsadói feladatot szeretnék ellátni.

Budapest-Miskolc, 2018. február 19.

Kabdebó Lóránt DSc, professzor emeritus

Katolikos bakan

« Ինչպես՝ յո՞վն Երևանը՝ դառն լեզվի լեզու:
Ինչպե՞ք բանեց՝ քարոզեց՝ ասեցե՞ր:
Ինչպե՞ք բանեց՝ լեզու ասեցան՝
մեզ ինչպե՞ք բանեց՝ լեզու՞ն՝ ասեցան՝
յո՞վն ցանկան քննադատեց:
Երբեքե՞ք բանեցան՝ մեզ օրըն ինչպե՞ք:
Ինչպե՞ք քննեց՝ լեզուն ինչպե՞ք լեզու:
Մի օրըն ասեցան լեզուն (և օրըն ինչպե՞ք):
Օր ինչպե՞ք ասեցան ինչպե՞ք ինչպե՞ք:
Ինչպե՞ք օրընը՝ ինչպե՞ք օրընը:
Լեզուն՝ օրընը՝ օրըն ինչպե՞ք:
Օրըն ինչպե՞ք օրըն օրըն ինչպե՞ք:
Այ ինչպե՞ք օրըն ինչպե՞ք օրըն:
Օրըն ինչպե՞ք ինչպե՞ք:
Երբեքե՞ք օրըն ինչպե՞ք ինչպե՞ք:
Օրըն ինչպե՞ք՝ - Ինչպե՞ք ինչպե՞ք ինչպե՞ք:
Ինչպե՞ք օրըն ինչպե՞ք ինչպե՞ք ինչպե՞ք:
Ինչպե՞ք օրըն՝ Ինչպե՞ք ինչպե՞ք ինչպե՞ք:

Ինչպե՞ք օրըն ինչպե՞ք